

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

שם השיעור: הכניסה לארץ בימי יהושע ובתחיה הציונית (שיעור מס' 41)

שם המרצה: אלקנה שרלו (elkansh@gmail.com)

ראשי פרקים של סיפור הכניסה לארץ:

פרק א': מיצוב יהושע כמנהיג, תחילת ההכנה למעבר, "חזק ואמץ"

פרק ב': מרגלי יהושע ורחב

פרקים ג'-ד': חציית הירדן, הקמת גלי אבנים

פרק ה': חניה בגלגל, ברית מילה, פסח, המלאך ביריחו

החל מפרק ו': מלחמות, כיבוש והתנחלות

השוואה בין אירועי ספר יהושע לפרשיות בתורה:

מקור יהושע	מקור תורה	האירוע	מקור יהושע
א'	דברים ל"ד	מות משה	אחרי מות משה
א'	דברים ל"א	חיזוק יהושע, צו הכניסה לארץ	חיזוק יהושע, צו הכניסה לארץ
א'	במדבר ל"ב	סיפור שניים וחצי השבטים והבטחתם	תזכורת הבטחת שניים וחצי השבטים
ב'	במדבר י"ג-י"ד	שליחת המרגלים לתור את הארץ	שליחת מרגלים ליריחו
ג'-ד'	שמות י"ד-ט"ו	נס בקיעת ים סוף	נס חציית הירדן
ה'	שמות י"ב	פסח וברית מילה	ברית מילה ופסח
ה'	שמות ג'-ד'	משה והתגלות ה' בסנה	יהושע ושר צבא ה'

מה המשמעות של המבנה דמוי המראה הכולל מערכת אנלוגית בין יהושע למשה?

באמצעות המבנה הזה יצר המחבר רצף והמשכיות בין ספר יהושע לספרי התורה. המבנה תורם להצגת דמותו של יהושע כבבואת דמותו של משה; ואת תקופת יהושע כהמשכה הטבעי של תקופת משה. להצגת יהושע כבבואתו וכממשיכו של משה

מטרה חשובה: לחזק את תחושת המשכיות בין ספרי התורה לספר יהושע, ואת תחושת המשכיות בין משה ותקופתו ליהושע ותקופתו. מותו של משה ומינויו של יהושע מוצגים כמעבר שיש בו מסימני המשבר בחילופי המנהיגים. שאלות חשובות עומדות לפני יהושע ולפני העם – האם טיב היחסים בין ישראל לבין ה' עתיד להשתנות? האם נשתנה דבר מהותי בעקבות המעבר? האם העם עומד בפתחה של תקופה חדשה? פרקים א'-ה' באים אפוא להדגיש שעל אף השינוי במנהיגות יש המשכיות ורציפות, ומערכת היחסים בין ה' למנהיג לא השתנתה, וממילא גם לא יחסו של ה' לישראל. המבנה דמוי המראה מתפקד בשלושה מישורים: הוא יוצר קשר ספרותי בין ספר יהושע לספרי התורה; הוא תורם לעיצוב דמותו של יהושע כממשיכו של משה; הוא משקף את המשכיות היחסים בין ה' למנהיגים המבטאת את איכות היחסים שבין ה' לעם. (פרופ' עסיס, "ממשה ליהושע ומנס לטבע").

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

האינטרנציונל \ התרגום המקורי מאת אברהם שלונסקי
{ צורף כהמנוני השומר הצעיר והנוער העובד והלומד }

תאריכי העליות הציוניות

העלייה הראשונה : 1881-1904

העלייה השנייה : 1904-1914

העלייה השלישית : 1918-1923

העלייה הרביעית : 1924-1929

העלייה החמישית : 1930-1939

העלייה וההעפלה עד קום המדינה : 1939-1948

קום התנגרה עם חלכה

עם עבדים ומזי רעב

אש הנקמות הלב לחכה

לקראת אויב הכון לקרב.

עולם ישן עדי היסוד נחרימה

מגב כפוף נפרק העל

את עולמנו אז נקימה

לא כלום מתמול, מחר – הכל...

"אל תשמע בני" \ מילים : דוד שמעוני (תרע"ט)

אל תשמע, בני, אל מוסר אב

ולתורת אם אל און תט,

כי מוסר אב הוא: "קו לקו..."

ותורת אם: "לאט, לאט..."

וסופת-אביב דוברת כן:

"הקשיבה, איש, לשיר הבן!

לשיר הבן ולשיר הנין,

הבא מבעד ערפל עב...

וידרס לך שביל, וסורה מן

הדרך, הלך בה האב,

כי למה תחטא אל הדור,

דור עתיד רחוק מוצף-אור?"

בלילה קר, בליל אדר,

בישון האם, בישון האב,

התשמע, איך הרוח שר

את שיר הבן, שיר גיל וקרב?

בלילה קר, בליל אדר,

הקשיבה איך האביב שר...

חורבן ותלישות / ברל כצנלסון

שמעתי כי אחת מהסתדרויות הנוער קבעה את יציאת חבריה למחנה קיץ באותו לילה שבו מבכה ישראל את חורבנו... מה ערכה ומה פרייה של תנועת שחרור שאין עימה שורשיות ויש עימה שיכחה, אשר תחת לטפח ולהעמיק בקרב נושאייה את הרגשת המקור ואת ידיעת המקורות, היא מטשטשת את זכרון נקודת המוצא ומקצצת בנימין, אשר דרכן יונקת התנועה את לשדה? כלום היינו עוד מסוגלים כיום הזה לתנועת-תקומה לולא היה עם ישראל שומר בליבו בקשיות עורף קדושה את זכר החורבן? לולא היה מייחד בזיכרונו ובהרגשתו ובהליכות חייו את יום החורבן מכל הימים?

האומנם אין אנו מסוגלים אלא לחיים תלושים, לתרבות תלושה ולסמלים תלושים? על אותם מדריכי הנוער אשר בעולמם הרוחני חסרה הידיעה וההרגשה של יום החורבן אפשר אולי ללמד זכות בנוסח הידוע: סלח להם, כי אין הם יודעים מה שהם עושים. אבל על עצם העובדה, שבתוך תנועה כבירת-תכנים ועמוקות רגשות אפשר שהדרכת הנוער תהא נתונה בידי מי שאין להם חוש לאוצרות הרוח של האומה, לסמלים היסטוריים, לערכים תרבותיים – אין כפרה". (פורסם בעיתון דבר, י' באב תרצ"ד,

1934)

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

מקורות לא אכזב / ברל כצנלסון

שני כוחות ניתנו לנו: זיכרון ושיכחה. אי אפשר לנו בלעדי שניהם. אילו לא היה לעולם אלא זיכרון, מה היה גורלנו? היינו כורעים תחת משא הזיכרונות. היינו נעשים עבדים לזכרוננו, לאבות אבותינו. קלסר פנינו לא היה אז אלא העתקה של דורות עברו. ואילו היתה השכחה משתלטת בנו כליל – כלום היה עוד מקום לתרבות, למדע, להכרה עצמית, לחיי נפש?

השמרנות האפלה רוצה ליטול מאיתנו את כוח השכחה, והפסידו – מהפכניות רואה בכל זכירת עבר את "האויב".

דור מחדש ויוצר איננו זורק אל גל האשפה את ירושת הדורות. הוא בוחן ובודק, מרחיק ומקרב ויש שהוא נאחז במסורת הקיימת ומוסיף עליה, ויש שהוא יורד לגלי גרוטאות, חושף נשכחות, ממרק אותן מחלודתן, מחזיר לתחייה מסורת קדומה, שיש בה להזין את נפש הדור המחדש. אם יש בחיי העם משהו קדום מאד ועמוק מאד, שיש בו כדי לחנך את האדם ולחסן אותו לקראת הבאות, האם יהא בזה ממידת המהפכה להתנכר לו? השנה היהודית זרועה ימים, אשר אין כמותם לעומק בחיי כל עם. האם מעניינה או מתפקידה של תנועת הפועלים העברית לבזבז את הכוחות האצורים בהם? (פורסם בעיתון דבר, י"ד באב תרצ"ד, 1934)

"החגים אצלנו", מתוך דיון בעין חרוז, ערב יום הכיפורים 1928

רייכנשטיין: אנחנו דור קברן. קברנו את כל הקדוש לנו ונשארנו ריקים. לא אצטער אם הילדים עד גיל ידוע יהיו דתיים. התהום רובצת במרחק כל כך קטן.

מלץ: אנחנו נדונונו לחנק ואין לנו רצון להודות ואנחנו מחפשים כל מיני מפלטים. בתור ציבור אנחנו נחנקים! מדברים על גשירת גשרים, אנחנו נביא לזיוף! מתוך העומק של המחנק אולי יופיע האור, אם לא לנו אז לילדינו. יש לנו רק דרך אחת – גילוי התהום גם לילדינו!

שפרוני: אני משתדל לעורר את הרגשות שמרגישים כל היהודים ביום הזה.

תמרי: יסוד חגי אבותינו היה יותר חזק. בחגינו יש ריקנות.

מיכאלי: לי אין ספק כי א-לוהים בכל מקום איפה שזכיתי לחוג את החגים עם אבותי.

ניגונים \ פניה ברגשטיין, 1944

שְׁתַּלְתֶּם נְגוּנִים בִּי, אֲמִי וְאָבִי,	נְגוּנִידָה, אָבִי, וְשִׁירִידָה אֲמִי,	אֵיכָה וְזְמִירוֹת שֶׁל שַׁבָּת.
נְגוּנִים מִזְמֹרִים שְׂכוּחִים.	בְּדַפְקֵי גְעוּרִים וְשָׁבִים.	כָּל הָגָה יִתֵּם וְכָל צְלִיל יֶאֱלֵם
גְּרַעֲיָנִים; גְּרַעֲיָנִים נְשָׂאֵם לְבָבִי	הִנֵּה אֲאָזִין שִׁיר עֲרֻשֵׁי הַרְחוֹק	בִּי קוֹלְכֶם הַרְחוֹק כִּי יְהוּם.
עֵתָה הֵם עוֹלִים וְצוֹמְחִים.	הַבִּיעַ פִּי אִם אֲלִי בֵּת.	עֵינֵי אֶעְצֵם וְהִרִנִּי אֶתְכֶם
עֵתָה הֵם שׁוֹלְחִים פְּאוֹרוֹת בְּדָמִי,	הִנֵּה לִי תִזְהַרְנָה בְּדַמְעֵי וְשִׁחוֹק	מֵעַל לְחֻשְׁכַת הַתְּהוֹם.
שְׂרָשְׁיָהֶם בְּעוֹרְקֵי שְׁלוּבִים,		